

Expunere de motive

Prezenta propunere de lege urmărește două finalități principale: (i) acordarea victimelor infracțiunilor șansa de a-și maximiza șansele de îndestulare a creanțelor lor rezultate în urma faptelor penale, inclusiv acoperirea daunelor morale, prin posibilitatea de a contesta refuzul organului judiciar de a lua măsuri asigurătorii asupra bunurilor persoanei cercetate penal și (ii) armonizarea dispozițiilor normative din Codul de procedură penală care privesc luarea măsurilor asigurătorii.

Rațiune. Luarea unei măsuri asigurătorii are ca scop prevenirea cazurilor în care persoana cercetată penal ar putea ascunde, distruge, înstrăina sau sustrage bunurile sale, îngreunând sau făcând ca imposibilă, în acest mod, repararea prejudiciului statului și a victimelor infracțiunii, constituite ca părți civile, respectiv dispunerea confiscării speciale, a confiscării extinse ori garantarea executării pedepsei amenzii. Posibilitatea luării unei astfel de măsuri în procesul penal este, astfel, importantă pentru realizarea componentei principale a justiției întrucât o simplă condamnare penală la pedeapsa amenzii fără posibilitatea executării pedepsei din lipsă de bunuri în patrimoniul persoanei condamnate penal, creează doar sentimentul de inutilitate a justiției. De asemenea, obligativitatea despăgubirii victimelor infracțiunilor fără o reală plată făcută către acestea accentuează sentimentul inutilității întregii proceduri. În acest fel, înfăptuirea justiției ar fi periclitată deoarece s-ar crea sentimentul de inechitate față de persoanele protejate de legea penală. De aceea, procedura de luare a măsurilor asigurătorii pentru indisponibilizarea unor bunuri prin instituirea unui sechestr trebuie să fie efectivă și eficientă, astfel încât finalitățile menționate să fie împlinite prin actele organelor judiciare.

Cu toate că Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală cuprinde dispoziții ce reglementează procedura de luare a măsurilor asigurătorii în Cap. III din Titlul V, *de lege lata* aceste norme procesuale nu sunt suficient de acoperitoare pentru o finalitate echitabilă a procesului penal. De asemenea, jurisprudența națională nu este unitară în ceea ce privește procedura de soluționare a dispunerii măsurilor asigurătorii¹. De aceea, se impun modificări legislative pentru claritatea procedurii, astfel încât să se evite tratamentul diferit al instanțelor de judecată, optarea expresă pentru una dintre posibilele proceduri precum: soluționarea fie în ședință publică, fie în cameră de consiliu a cererii de luare a măsurii asigurătorii; fie participarea, fie absența procurorului de la ședință; caracterul urgent ori termenul rezonabil de luare a acestor măsuri².

Mai mult, literatura de specialitate a sesizat că procedura de instituire a unui sechestr asigurător, deși la nivel de principiu are aceeași însemnătate în dreptul procesual civil și penal, prin faptul că se dorește asigurarea îndestulării creanței de la debitor (în materie penală acesta fiind suspectul/inculpatul) este reglementată diferit în cele două materii, ceea ce constituie un alt neajuns. Astfel, deși discutăm despre o instituție care are același fundament în ambele discipline procesuale, se poate observa cu ușurință că procedura civilă impune condiții mai clare și stricte în ceea ce

¹ Spre exemplu, un articol evidențiază faptul că procedura luării măsurii asigurătorii diferă în funcție de interpretarea dată textelor de lege:

<https://www.juridice.ro/822305/luarea-masurilor-asiguratorii-de-catre-judecatorul-de-camara-preliminara-sau-instanta-p-procedura-aplicabila-art-249-cpp-partea-a-ii-a-aspecte-practice.html>, consultat în data de 01 aprilie 2023.

² *Ibidem*.

privește instituirea sechestrului, prin faptul că judecata se face de urgență, în camera de consiliu, fără citarea părților, iar încheierea se comunică odată cu luarea acestei măsuri (art. 954 alin. (2) din Codul de procedură civilă). Procedura de soluționare a cererii de instituire a unui sechestr asigurător din materia procesual civilă poate fi un exemplu pentru corectarea neajunsurilor legislative din procedura penală, aceasta inspirând, de fapt, prezenta propunere de lege. Astfel, regulile de modificare propuse prin prezenta inițiativă legislativă nu sunt noi ori imprevizibile, ele urmărind o armonizare a sistemul judiciar.

(i) Acordarea victimelor infracțiunilor șansa de a contesta refuzul organului judiciar de a lua măsuri asigurătorii în procesul penal

De lege lata, Codul de procedură penală nu prevede o cale de atac pentru ordonanța procurorului sau încheierea judecătorului de cameră preliminară ori a instanței, prin care se respinge cererea părții civile de a se lua o măsură asigurătorie. Dispozițiile art. 250 și art. 250¹ din Codul de procedură penală sunt clare în substanța lor. Astfel, doar asupra **măsurii asigurătorii luate sau dispuse persoanele interesate pot depune contestație**, ceea ce implică că atunci când organul judiciar respinge cererea părții civile, aceasta este lipsită de o cale de atac asupra actului procedural care îi este defavorabil. Pe lângă că procedura penală dă naștere unui tratament diferit unor persoane aflate în situații asemănătoare, așa cum am arătat mai sus în ceea ce privește prevederile din Codul de procedură civilă, aceasta contrastează și cu reglementările similare din cuprinsul Codului de procedură penală³. Este firesc să fie astfel, regula fiind dreptul la un recurs efectiv, potrivit art. 13 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și doar în mod excepțional, pentru motive legitime, care trebuie temeinic explicate, iar în acest caz concret nu pot fi decelate, s-ar putea limita dreptul unei părți la o cale de atac în procedura penală.

Totodată, nu doar victima este privată de o cale de atac în cazul respingerii cererii de luare a măsurilor asigurătorii, ci și procurorul atunci când ne aflăm în faza camerei preliminare sau a judecății. Dacă reprezentantul Ministerului Public depune o astfel de cerere, iar aceasta este respinsă, procurorul nu va putea depune contestație asupra încheierii. Astfel, în cazuri în care se consideră că în mod eronat a fost respinsă cererea de instituire a sechestrului, nici reprezentantul Ministerului Public nu are în prezent posibilitatea de a recurge la o cale de atac. Prin urmare, prezenta inițiativă legislativă este de natură să consolideze raportul procurorului în procesul penal și rolul său fundamental de a reprezenta interesele generale ale societății și de a apăra ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor.

(ii) armonizarea dispozițiilor normative din Codul de procedură penală care privesc luarea măsurilor asigurătorii

Data fiind natura măsurilor asigurătorii, aceea de a indisponibiliza bunuri pentru valorificarea lor ulterioară și rolul său cristalizat, de a crea contextul în care

³ Spre exemplu, în cazul măsurilor preventive, art. 204-206 din Codul de procedură penală prevăd că se poate contesta încheierea prin care se dispune asupra măsurii preventive, astfel că, indiferent dacă s-a dispus ori nu măsura, procurorul sau inculpatul pot ataca actul organului judiciar. Așadar, dacă vorbim de un act de respingere, adică unul prin care NU s-a dispus o măsură preventivă, procurorul va putea contesta încheierea respectivă. Acest lucru nu este reglementat în cazul măsurilor asigurătorii, care, după cum s-a putut observa, nu permite contestarea decât în cazul în care măsura respectivă s-a luat de procuror, ori s-a dispus de judecătorul de cameră preliminară sau instanță.

statul/suspectul/inculpatul își vede reparată paguba suferită, este clar că procedura instituită trebuie să fie urgentă. Altminteri, acuzatul ar putea valorifica lipsa de celeritate a organelor judiciare făcând imposibilă luarea măsurii de indisponibilizare.⁴ Din cauza acestei urgențe, se impune modificarea normelor procedurale pentru ca judecata asupra luării măsurii asigurătorii să poată avea loc cu promptitudine:

(a) propunerea trebuie judecată în camera de consiliu, fără citarea părților pentru a nu tergiversa judecata prin comunicarea actului de chemare a inculpatului/suspectului/părții civile. Totuși, pentru a da justețe dreptului la apărare al părților, contestația luării măsurii se va face în continuare cu citarea părților, deci nu se aduce atingere acestui drept al subiecților procesuali. Astfel, se respectă dreptul la un proces echitabil al părților, prin prezența lor la judecarea contestației, dar se asigură și dezideratul principal al luării măsurilor asigurătorii: urgentarea instituirii unui sechestru pentru împiedicarea inculpatului de a dispune de bunuri înainte ca acestea să ducă la îndeostularea creanței statului și a părții civile.

(b) procurorul trebuie să ia parte în mod obligatoriu la judecata cererii, atunci când măsura este dispusă de judecătorul de cameră preliminară sau de instanța de judecată. Prin instituirea acestei reguli, pe de-o parte se pune capăt interpretării diferite a textului de lege actual, unele instanțe chemând procurorul la soluționarea propunerii, iar altele nu, și pe de altă parte, aceasta urmează o practică penală deja consacrată, menționând cu titlu de exemplu cazurile în care este necesară prezența procurorului la judecarea unor cereri: soluționarea cererii de strămutare, dispunerea măsurii protecției martorului în cursul judecății, propunerea de luare a măsurii internării nevoluntare, contestația împotriva măsurii controlului judiciar dispuse de procuror în cursul urmăririi penale, în materia măsurilor preventive, contestarea măsurilor asigurătorii⁵. În acest fel, nu mai este necesară nici comunicarea încheierii către procuror, deoarece termenele de contestație vor curge de la pronunțare pentru acesta.

(c) comunicarea încheierii sau a ordonanței procurorului de luare a măsurii asigurătorii trebuie făcută odată cu aducerea la îndeplinire a acestei măsuri. În modalitatea propusă se va garanta în mod suplimentar faptul că inculpatul/suspectul nu dispune în niciun mod de bunurile sale, împiedicând astfel îndeostularea creanței la finalizarea procesului. Spre exemplu, altminteri, inculpatul, cunoscând hotărârea de indisponibilizare a bunurilor, are la dispoziție un termen în care să distrugă bunurile în scopul răzbunării asupra victimei, până la punerea în executare a sechestrului. În acest fel, partea vătămată nu ar mai avea posibilitatea de a fi despăgubită pentru suferințele cauzate. Prin urmare, este mult mai firească modalitatea prevăzută în Codul de procedură civilă, în care „încheierea prin care se soluționează cererea de sechestru se comunică creditorului de îndată de către instanță, iar debitorului de către executorul judecătoresc, odată cu luarea măsurii” art. 954, alin. (3). Astfel, comunicarea către inculpatul ar trebui realizată, după punerea în executare a măsurii, aceasta fiind executorie. Mențiunea de la art. 250 alin. (7) și 250¹ alin. (3) prin care contestația nu este suspensivă de executare, urmărește aceeași logică, ceea ce confirmă că dispozițiile propuse se află într-o logică procesuală firească.

⁴ În unele exemple, soluționarea instituirii sechestrului s-a făcut abia după un an de la cererea procurorului, ceea ce este de natură să periclitizeze procesul de valorizare a bunurilor inculpatului și, ca urmare, a reparării pagubei. *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

(d) nu în ultimul rând, este necesară intervenția pentru a fluidiza și uniformiza textele de lege, astfel încât acestea să capete un caracter unitar, structurat și bazat pe o cursivitate logică. Această direcție a urmat reformularea alineatului întâi al articolului 249 și introducerea celor 4 articole, după alineatul 6, care reglementează aspectele strict procedurale în ceea ce privește soluționarea unei cereri de instituire a unui sechestru. În final, modificările de la art. 250 și 250¹ creează posibilitatea părții civile de a ataca ordonanța sau încheierea prin care se dispune cu privire la măsurile asigurătorii, totodată, fundamentând și mai bine termenul de atac de la care curge pentru fiecare subiect procesual. Pe de-o parte pentru procuror termenul de contestație curge de la momentul pronunțării încheierii, deoarece acesta participă la judecată în propunerea formulată, iar pe de altă parte, pentru celelalte persoane termenul curge de la comunicarea actului, care va fi fie „momentul în care măsura asigurătorie este adusă la îndeplinire”, fie momentul cel mai prompt posibil (de îndată), în cazul refuzului luării acestor măsuri.

inițiator: Deputat Murariu Oana - USR